

APYLINKIŲ TEISMŲ TEISĖJŲ SĄJUNGA

Asociacija, S.Daukanto g. 8, 92129 Klaipėda, tel. (8 46) 397118, el. p. apylinkiu@gmail.com
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 302201581

Teisėjų tarybai

2020-07-12

Nr. 1R-11

Kopija

Apylinkių teismų teisėjams

DĖL CIVILINIO PROCESO KODEKSO 27 STRAIPSNIO 1 PUNKTO PAKEITIMO

Apylinkių teismų teisėjų sąjunga, įgyvendindama savo veiklos tikslus, kreipiasi į Jus, reikšdama didelį susirūpinimą dėl vykstančio Civilinio proceso kodekso (toliau – CPK) 27 straipsnio 1 punkto įstatymo pakeitimo teisėkūros proceso bei tikėdamasi neabejotino bendradarbiavimo šiuo apylinkių teismų teisėjams itin aktualiu klausimu.

2020-02-25 buvo užregistruotas Teisingumo ministerijos pateiktas Civilinio proceso kodekso pakeitimo projektas (reg. Nr. 20-2545), kuriuo taip pat siūloma keisti CPK 27 straipsnio 1 punktą, nustatant, kad apylinkių teismai nagrinėja bylas, kuriose ginčo suma iki 100 000 Eur. Taip pat pateikti ir kitų straipsnių bei įstatymų pakeitimų projektai.

Apylinkių teismų teisėjų sąjunga 2020-03-10 raštu Nr. 1R-5 kreipėsi į Teisingumo ministeriją, Teisėjų tarybą ir Nacionalinę teismų administraciją siūlydama CPK 27 straipsnio 1 punkto pakeitimą eliminuoti iš įstatymo projekto nuostatų.

Iš viešos erdvės yra žinoma, kad Teisėjų taryba 2020-03-25 raštu Nr. 36P-54-(7.1.10) kreipėsi į Teisingumo ministeriją nurodydama, kad nepritaria siūlymui dėl CPK 27 straipsnio 1 punkto pakeitimo. Taip pat siūlė svarstyti galimybę šio rūšinio teismo pakeitimą spręsti vienu metu ir kompleksiskai su kitomis teisingumo ministerijos teisėkūros iniciatyvomis, kuriomis siekiama spręsti teismų darbo krūvio problemas (raštas pridedamas).

2020-04-27 įstatymų projekto pakete (reg. Nr. 20-2545(2)) Teisingumo ministerijos siūlymo keisti CPK 27 straipsnio 1 punktą nebeliko.

2020-06-16 naujai pateiktas Teisingumo ministerijos įstatymo projektas (reg. Nr. 20-8916), kuris 2020-07-02 užregistruotas registre Nr. 20-8916(2). Minėtame įstatymo projekte vėl atsirado nuostata dėl CPK 27 straipsnio 1 punkto pakeitimo, t.y. padidinti apylinkių teismams teismingą ieškinio sumą iki 100 000 Eur. Taip pat yra pateiktas įstatymo projektas dėl Civilinio kodekso pakeitimų, kuriuo siūloma nebepriskirti teismams nagrinėti bylas: 1) dėl teismo leidimų dėl nekilnojamojo daikto, kuris yra šeimos turtas, sandoriams sudaryti, išdavimo; 2) dėl santuokos nutraukimo ir gyvenimo skyrium, kai sutuoktiniai neturi nepilnamečių vaikų; 3) dėl teismo leidimų keisti vedybų sutartį. Nurodoma, kad šios bylos sudaro apie 10 procentų apylinkių teismų krūvio, o vietoje jų apylinkių teismams keičiama teismo suma ir perduodama apie 9 procentus apygardų teismų darbo krūvio.

Nurodoma, kad projektai patikslinti pagal Teisėjų tarybos pastabas.

Apylinkių teismų teisėjų sąjunga nėra gavusi iš Teisėjų tarybos ar kitų institucijų informacijos ar pranešimų dėl ketinamo vykdyti CPK 27 straipsnio 1 punkto pakeitimo.

2020-07-07 minėtas įstatymo projektas buvo svarstomas ministerijų atstovų Tarpinstituciniame pasitarime, o 2020-07-08 svarstytas Vyriausybės posėdyje.

Viešai skelbiamoje informacijoje – projekto derinimo pažymoje nurodoma, kad „Pažymėtina, kad Kauno apylinkės teismo Kauno rūmų teisėjų ir Apylinkių teismų teisėjų sąjungos raštuose pateiktos pastabos buvo tinkamai įvertintos, jų pagrindu iš esmės peržiūrėtas ir patikslintas Įstatymų projektų aiškinamasis raštas, papildant jį naujais, statistiniais duomenimis pagrįstais argumentais dėl poreikio perskirstyti apylinkių ir apygardų teismams tenkantį darbo krūvį, kartu įtraukiant detalesnius paskaičiavimus dėl labai **nežymaus** siūlomų pakeitimų poveikio apylinkių teismų darbo krūviui. Atsižvelgiant į tai, atskiros derinimo pažymos teikimo dėl minėtų pastabų nebuvo ir šiame etape taip pat nėra tikslingas. **Be to, Įstatymų projektai suderinti su Teisėjų taryba, kuri yra vykdomoji visų grandžių teismų savivaldos institucija.** Kartu pastebėtina, kad Įstatymų projektai nustatyta tvarka buvo viešai derinami su visomis suinteresuotomis institucijomis, todėl išvadoje nurodyti teisėkūros principai nebuvo pažeisti.“ (pridedama projekto derinimo pažyma).

Manomė, kad šis itin aktualus ir jautrus visai teisėjų bendruomenei klausimas, kuris lemia iš esmės darbo krūvio paskirstymą tarp pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų, jų darbo sąlygų kitimą, o taip pat paliesiantis ir daugelio asmenų teises ir interesus, turi būti neabejotinai sprendžiamas atvirai, visapusiškai išanalizavus ir įvertinus numatomo teisinio reguliavimo poveikį. Teisėkūra turi būti vieša, su bendraisiais interesais susiję teisėkūros sprendimai negali būti priimami visuomenei nežinant ir neturint galimybių dalyvauti bei pasisakyti dėl naujai planuojamų priimti svarbių teisės aktų pakeitimų.

Manome, kad šiuo klausimu, t.y. dėl CPK 27 straipsnio 1 punkto pakeitimo, turi būti diskutuojama ir svarstoma teisėjų bendruomenėje, sudarant galimybę detalai išanalizuoti pirmosios ir apeliacinės grandies teismų bylų nagrinėjimo trukmę, priežastis, būsimą darbo krūvį.

Be to, manome, kad argumentai dėl apylinkių teismams nustatymo kaip neteisingų bylų dėl teismo leidimų išdavimo dėl vedybų sutarčių keitimo ar šeimos turto perleidimo sandorių sudarymo bei santuokos nutraukimo bendru sutarimu, kai nėra nepilnamečių vaikų (projekto iniciatorės Teisingumo ministerijos nurodytu paskaičiavimu sudaro apie 10 proc. darbo krūvio) ir vietoje šių bylų perduodant apylinkių teismams nagrinėti apygardos teismų bylas, t.y. ieškinius iki 100 000 Eur (projekto iniciatorės Teisingumo ministerijos nurodytu paskaičiavimu sudaro apie 9 proc. darbo krūvio), yra nepagrįsti, nes:

1. Skirtingos bylų kategorijos (teismo leidimai, santuokos nutraukimas abiejų sutuoktinių bendru sutarimu) negali būti laikomos lygiavertėmis (ginčai nuo 40 000 iki 100 000 Eur). Bylos dėl teismo leidimų išdavimo, santuokos nutraukimo abiejų sutuoktinių bendru sutarimu yra nagrinėjamos paprastai rašytinio proceso tvarka, t.y. nerengiant žodinių teismo posėdžių, jų išnagrinėjimas greitas, pavyzdžiui, dėl teismo leidimų išdavimo išsprendžiama per 5 darbo dienas, dėl santuokos nutraukimo bendru sutarimu – per 30 dienų nuo pareiškimo priėmimo (CPK 582 str. 5 d., 540 str. 2 d.). Tuo tarpu apylinkių teismuose, kai ieškinio sumos yra didesnės, proceso šalys aktyviau dalyvauja bylos nagrinėjime, keliami sudėtingesni teisės klausimai, organizuojami žodiniai posėdžiai, šiose bylose dalyvauja daug proceso dalyvių, o tai lemia ir ilgesnius bylų nagrinėjimo terminus, todėl bylas dėl ieškinių nuo 40 000 iki 100 000 Eur priskyrus nagrinėti apylinkių teismams, neabejotinai pailgės apylinkių teismuose nagrinėjamų civilinių bylų išnagrinėjimo trukmė. Pastebėtina, kad bylos dėl didelių ieškinių sumų dažniausiai kyla tarp verslo subjektų, kurių koncentracija yra didžiuliosiose Lietuvos miestuose. Taigi, padidinus ieškinio sumą iki 100 000 Eur, didžioji dauguma bylų būtų nagrinėjamos didžiųjų miestų apylinkės teismuose (pvz., Vilniaus miesto apylinkės, Vilniaus regiono, Kauno, Klaipėdos apylinkės), kurių darbo krūvis ir taip yra labai didelis.

2. Apylinkių teismų darbo krūvis padidės, o jis ir yra bei visada buvo didesnis nei apygardų teismų. Iš www.teismai.lt skelbiamos 2019 metų teismų veiklos apžvalgos matyti, kad 2019 metais vidutiniškai per metus vienas teisėjas apylinkės teisme išnagrinėjo 398 bylas (2018 m. – 422, 2017 m.

– 471, 2016 m. – 599), vidutiniškai per darbo dieną apylinkės teismo teisėjas išnagrinėjo **1,58 bylos** (2018 m. – 1,68, 2017 m. – 1,87, 2016 m. – 2,38). 2019 metais vidutiniškai per metus vienas teisėjas apygardos teisme išnagrinėjo **138 bylas** (2018 m. – 148, 2017 m. – 159, 2016 m. – 184), vidutiniškai per darbo dieną apygardos teismo teisėjas išnagrinėjo **0,55 bylos** (2018 m. – 0,59, 2017 m. – 0,63, 2016 m. – 0,73). 2019 m. apylinkių teismuose vidutinis darbo krūvio rodiklis buvo **36,70** (2018 m. – 39,83), apygardų teismuose nagrinėjant civilines bylas pirmąją ir apeliacinę instanciją vidutinis darbo krūvio rodiklis 2019 m. buvo **30,12** (2018 m. – 31,32). Taigi iš 2018-2019 m. teismų veiklos apžvalgose skelbiamų apylinkių ir apygardų teismų teisėjų darbo krūvio rodiklių bei vieno teisėjo vidutiniškai išnagrinėjamų bylų skaičiaus matyti, kad apylinkių teismų teisėjų darbo krūvis yra ženkliai didesnis už apygardų teismų teisėjų darbo krūvį.

3. Priskyrus apylinkių teismams kaip teisingas iki 100 000 Eur ginčo bylas, apygardų teismams sumažės darbo krūvis. Iš Nacionalinės teismų administracijos 2020-03-06 rašto Nr. 4R-406-(6.13) matyti, kad apygardų teismuose ginčo bylos, kurių suma nuo 40 000 iki 100 000 Eur, 2018 m. buvo išnagrinėtos 537 bylos, o 2019 m. – išnagrinėtos 546 bylos. Taip pat matyti, kad ginčo bylų, kurių sumos sudarė nuo 100 000 iki 200 000 Eur, bendras skaičius 2018 m. sudarė 580 bylas, o 2019 m. – 595 bylas. Taigi, tokiu atveju yra siekiama perduoti apylinkių teismams nagrinėti civilines bylas, kurios išnagrinėtos pirmąją instanciją sudaro apie pusę apygardos teismų, kaip pirmosios instancijos teismų, darbo krūvio.

4. Pažymėtina ir tai, kad minėtame Nacionalinės teismų administracijos 2020-03-06 rašte yra nurodoma 2018-2019 m. apygardų teismuose išnagrinėtų bylų statistika, kuri neatspindi viso apygardos teismuose gauto ginčo bylų, kurių ieškinio suma viršija 40 000 Eur sumą, skaičiaus. Todėl padaryti išvados, kad apylinkių teismams bus perduota tik apie 9 proc. apygardos teismų darbo krūvio, šiuo atveju negalima. Be to, nėra aišku, kaip konkrečiai buvo paskaičiuota minėta procentinė išraiška. Manome, kad ketinamas perduoti apylinkių teismams darbo krūvis sudarys ženkliai didesnę procentinę išraišką, nes turi būti skaičiuojamos ne tik apygardos teismuose pirmąją instanciją išnagrinėtos civilinės bylos, bet ir neišnagrinėtos bylos.

5. Iš www.teismai.lt skelbiamos 2019 metų teismų veiklos apžvalgos matyti, kad 2019 metais apylinkių teismuose buvo išnagrinėtos 155 683 civilinės bylos, iš kurių 12 025 bylos yra dėl teismo leidimų nekilnojamojo daikto, kuris yra šeimos turtas, sandoriams sudaryti, t.y. jos sudaro 7,72 proc. apylinkės teismų darbo krūvio, ir 7 729 bylos dėl santuokos nutraukimo abiejų sutuoktinių bendru sutikimu, jeigu sutuoktiniai (pareiškėjai) turi nepilnamečių vaikų, t.y. jos sudaro 4,96 proc. apylinkės teismų darbo krūvio. Pažymėtina, kad nėra pateikti paskaičiavimai koks konkretus skaičius yra bylų dėl santuokos nutraukimo abiejų sutuoktinių bendru sutikimu, kai sutuoktiniai neturi nepilnamečių vaikų, t.y. bylų, kurias yra ketinama nustatyti kaip nežinybingas teismams, todėl nėra aišku kaip buvo paskaičiuota, jog apylinkių teismų darbo krūvis sumažės būtent 10 procentų.

6. Teismų sistemoje nevertinta tai, koks optimalus ar maksimalus apylinkės teismo teisėjo darbo krūvis turėtų būti ir kurį viršijus jau būtų galima kalbėti, kad teisėjas dirba virš savo fizinių ir psichologinių galimybių ribos ir jam reikia skirti pagalbą – paskirti papildomą personalą ar administraciniu sprendimu mažinti darbo krūvį, t. y. skirti mažiau naujų bylų. Dėl šių priežasčių apylinkių teismų teisėjai priversti dirbti per dideliu intensyvumu ir patiria nuolatinį stresą, fizinį nuovargį, blogėja jų sveikata, krinta pasitenkinimas darbu, motyvacija, o minėtu pakeitimu būtų tik dar labiau paaštrinta ir taip opi apylinkių teismams tenkančio neproporcingai didelio, ties galimybių riba balansuojančio darbo krūvio problema. Pažymėtina, kad esant tokiame esminiam bylų krūvio ir nagrinėjimo skirtingose instancijose skirtumui, visų pirmiausia turėtų būti ištiriama ir nustatoma, kokios yra ilgesnio apygardos teismų bylų nagrinėjimo priežastys bei sprendžiama dėl šių priežasčių pašalinimo tobulinant apygardų teismų darbą (pavyzdžiui, nustatant didesnę apygardos teismų teisėjų etatų skaičių bei skiriant jam papildomą finansavimą; lyginant bylų krūvį tarp pačių apygardos teismų, t.y. perduodant

civilines bylas nagrinėti iš didesnį krūvį turinčio apygardos teismo kitam apygardos teismui, turinčiam mažesnį darbo krūvį; skiriant teisėjams daugiau padėjėjų ar kt.).

7. Manome, kad problema dėl ilgo bylų nagrinėjimo Lietuvos apeliaciniame teisme gali būti sprendžiama skiriant papildomus naujus teisėjų etatus. Tokiu būdu būtų išlaikytas bent apylinkių ir apygardos teismų darbo krūvio balansas.

8. Pažymėtina, kad padidinus apylinkių teismų darbo krūvį, t.y. padidinus ieškinio sumą iki 100 000 Eur, turi būti sprendžiamas papildomų resursų – žmogiškųjų išteklių, t.y. papildomų teismo posėdžių sekretorių, teisėjų padėjėjų, raštinių darbuotojų etatų klausimas. Šiuo metu apylinkių teismuose etatų užpildymo problema yra opi – daugelyje teismų teisėjų etatai nėra pilnai užpildyti, teisėjui esant vaiko priežiūros atostogose ar ilgalaikio nedarbingumo atveju, kiti teisėjai automatiškai dirba didesniu krūviu už nesantį darbe teisėją, dėl nepatrauklaus atlyginimo, didelio darbo krūvio, nuolat trūksta teismo darbuotojų (teisėjų padėjėjų, teismo posėdžių sekretorių). Kiek reikės papildomų finansinių resursų apmokėti už darbą dar labiau padidinus apylinkių teismams darbo krūvį nėra skaičiuojama ir analizuojama, formaliai nurodant, jog „įstatymų projektų įgyvendinimas papildomų biudžeto lėšų nepareikalaus“, kas parodo, jog šio pakeitimo pasekmės nėra tinkamai ruošiamasi arba siekiama, jog apylinkių teismai padidėjusiu krūviu dirbtų su esamais resursais, kas taip pat pažeidžia apylinkių teismų teisėjų ir kitų ten dirbančių darbuotojų teises.

9. 2014 m. spalio 16 d. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso pakeitimo įstatymo Nr. XII-1241 1 straipsnyje įstatymo leidėjas buvo įtvirtinęs 43 500 Eur ieškinio sumą. Pabrėžtina, kad CPK 27 straipsnio 1 punkte nustatyta ieškinio suma buvo peržiūrėta 2016 m. lapkričio 8 d., nes priėmus Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso pakeitimo įstatymą Nr. XII-2751, 3 straipsnyje įtvirtinta 40 000 Eur ieškinio suma. Pažymėtina tai, kad minėtą įstatymo pakeitimą parengusi Teisingumo ministerija įstatymo projektų aiškinamajame rašte (projektų reg. Nr. XIIP-3551 – XIIP-3554) nurodė, kad teisingumo ribą iki 40 000 eurų siūloma sumažinti siekiant mažinti didelį apylinkių teismų darbo krūvį. Ši suma galioja daugiau nei trejus metus, per šį laikotarpį Lietuvos ekonomikoje nebuvo ženklus vartojimo kainų šuolio, darbo užmokesčio, prekių ar paslaugų kainų didelio augimo. Priešingai, po COVID-19 pandemijos yra prognozuojamas ekonomikos nuosmukis, todėl priežasčių, dėl kurių reikėtų ieškinio sumą apylinkių teismams padidinti net 2,5 karto, t.y. nuo 40 000 Eur iki 100 000 Eur, nėra. Šios kategorijos civilinių bylų (padidinant ieškinio sumą nuo 40 000 Eur iki 100 000 Eur) nagrinėjimo perkėlimas apylinkių teismams nepadės išspręsti civilinių bylų spartesnio nagrinėjimo klausimo, darbo krūvis nepasiskirstys efektyviau apylinkių ir apygardų teismams, o tik pagilins seniai susidariusią ir iki šiol niekaip neišsprendžiamą krizinę darbo krūvio problemą apylinkių teismuose.

10. Pastebėtina, kad CPK 27 straipsnio 1 punkto pakeitimas teikiamas neišanalizavus ir neįvertinus, kokia ieškinių riba taikytina Europos Sąjungos valstybių narių teismuose, nuo kurios bylos tampa teisingos aukštesnės instancijos teismui. Pavyzdžiui, Rumunija ir Vengrija turi ieškinių ribas apie 40 000 eurų, o daugelyje kitų valstybių ieškinio riba yra daug žemesnė nei 40 000 eurų (Airija, Austrija apie 15 000 eurų, Lenkija – 17 000 eurų, Malta – 15 000 eurų, Liuksemburgas ir Prancūzija – 10 000 eurų, Vokietija – 5000 eurų). Pabrėžtina, kad Teisėjų taryba 2020-03-25 rašte Nr. 36P-54-(7.1.10), adresuotame Teisingumo ministerijai, tai išdėstė, tačiau iš viešoje erdvėje esančių dokumentų akivaizdu, kad projekto iniciatorė – Teisingumo ministerija, to neatliko.

11. Pabrėžtina, kad apylinkių teismų teisėjai sudaro didžiąją teisėjų korpuso dalį. 2019 m. teismuose dirbo 750 teisėjų (2018 m. – 758, 2017 m. – 767), iš jų 466 – apylinkių teismuose, todėl jų darbo krūvį bei sąlygas liečiantys klausimai teismų sistemai yra itin aktualūs.

12. Apylinkių teismų teisėjų sąjungos turima informacija Vilniaus miesto apylinkės teismo teisėjai (sprendimas buvo priimtas visuotinio teisėjų susirinkimo metu), Kauno apylinkės teismo Kauno rūmų teisėjai (raštas buvo pateiktas per TAIS), Panevėžio apylinkės teismo (Panevėžio rūmų, Biržų rūmų), Klaipėdos apylinkės teismo teisėjai, nagrinėjantys civilines bylas, Tauragės apylinkės teismo ir kitų teismų teisėjai nepritarė minėtam CPK 27 straipsnio 1 punkto pakeitimui, todėl nėra suprantama,

kodėl dėl šio naujai registruoto 2020-06-16 ir 2020-07-02 įstatymo projekto nebuvo informuoti visi apylinkių teismai ir projektui Teisėjų taryba pritarė be jokių pastabų.

Pabrėžtina, jog Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo 3 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad teisėkūros principai išreiškia tam tikrus imperatyvius reikalavimus, keliamus teisėkūroje dalyvaujantiems subjektams, siekiant sukurti vientisą, nuoseklią, darnią ir veiksmingą teisės sistemą. Teisėkūra turi būti vieša, su bendraisiais interesais susiję teisėkūros sprendimai negali būti priimami visuomenei nežinant ir neturint galimybių dalyvauti, valstybės politikos tikslai, teisinio reguliavimo poreikis ir teisėkūroje dalyvaujantys subjektai turi būti žinomi, visuomenei ir interesų grupėms sudarytos sąlygos teikti pasiūlymus dėl teisinio reguliavimo visose teisėkūros stadijose, taip pat turi būti žinomi teisės aktų projektų rengimą inicijavę, teisės aktų projektus parengę, numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimą atlikę subjektai ir teisinio reguliavimo stebėseną atliekantys subjektai.

Manome, kad šiuo atveju, apylinkių teismų teisėjams ir juos atstovaujančioms organizacijoms, nebuvo sudaryta galimybė išsamiai susipažinti su planuojamais įstatymo pakeitimais, pateikti pastabas, dėl jų diskutuoti ir rasti kompromisinį sprendimą, užtikrinantį teisėjų bendruomenės interesų pusiausvyrą, bendrystę, atvirumą, teisingumą ir demokratinės valstybės vertybių puoselėjimą.

Atsižvelgiant į išdėstytų argumentų visumą, Apylinkių teismų teisėjų sąjunga, įgyvendindama savo veiklos tikslus – atstovauti Apylinkių teismų teisėjų sąjungos narius teisėjų savivaldos institucijose bei padėti apylinkių teismų teisėjams įgyvendinti jų teises, prašo:

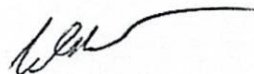
Teisėjų tarybą kreiptis į Lietuvos Respublikos Vyriausybę ir Teisingumo ministeriją dėl siūlomo CPK 27 straipsnio 1 punkto eliminavimo iš įstatymų projekto paketo bei apie priimtą sprendimą informuoti Apylinkių teismų teisėjų sąjungą.

PRIDEDAMA:

1. Teisėjų tarybos 2020-03-25 raštas Nr. 36P-54-(7.1.10), 5 lapai.
2. Nacionalinės teismų administracijos 2020-03-06 raštas Nr. 4R-406-(6.13), 2 lapai.
3. Įstatymų projektų derinimo pažyma, 4 lapai.
4. Vyriausybės kanceliarijos viešojo valdymo grupės pažyma, 3 lapai.

Pagarbiai

Apylinkių teismų teisėjų sąjungos pirmininkė

Kristina Serdiukienė

LIETUVOS RESPUBLIKOS

CIVILINIO KODEKSO 3.51, 3.52, 3.53, 3.61, 3.66, 3.67, 3.73, 3.77, 3.79, 3.85, 3.103 IR 5.7 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO, KODEKSO PAPILDYMO 3.54¹, 3.76¹ STRAIPSNIAIS ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS CIVILINIO PROCESO KODEKSO 27, 35, 80, 82, 86, 115, 162², 199, 284, 515, 577 IR 582 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO IR LIETUVOS RESPUBLIKOS ADMINISTRACINIŲ BYLŲ TEISENOS ĮSTATYMO NR. VIII-1029 35 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTŲ DERINIMO PAŽYMA

Institucija	Pastabos	Įvertinimas
Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės 2020-06-19 išvada Nr. NV-1703	2. Tuo atveju, jeigu pareiškėjas atsisakytų primokėti trūkstamą žyminio mokesčio dalį, reikalinga išspręsti sumokėtos žyminio mokesčio dalies grąžinimo klausimą, t. y. tokiu atveju reikalinga papildyti Administracinių bylų teisenos įstatymo 38 straipsnio 1 dalį. Ši pastaba reikšminga ir dėl Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 87 straipsnio 1 dalies tikslinimo ir CPK projekto papildymo.	Atsižvelgta iš dalies. Vyriausybės teikiamas atitinkamais Administracinių bylų teisenos įstatymo 38 straipsnio 1 dalies pakeitimais papildytas Administracinių bylų teisenos įstatymo projektas. Kadangi galiojančio Civilinio proceso kodekso (toliau – CPK) 87 straipsnio 1 dalies 5 punktas numato sumokėto žyminio mokesčio ar jo dalies grąžinimą suinteresuoto asmens pareiškimu ir tais atvejais, kai šalis neprimokėjo žyminio mokesčio, siūlomi CPK 87 straipsnio 1 dalies papildymai netikslingi.
,	3. Sistemškai vertindami CPK projekto 1 straipsnio nuostatas, visų pirma atkreipiame dėmesį į tai, kad Projektų aiškinamajame rašte nėra atskleista kuo remiantis nustatoma 1,5 karto didesnė ieškinio suma apygardų teismuose nagrinėjamiems ginčams. Šiame kontekste, reikalinga įvertinti, ar šie siūlomi pakeitimai turės įtakos labiausiai ekonomiškai išsivysčiusio Vilniaus regiono teritorijoje veikiančio Vilniaus apygardos teismo darbo krūviui ir kaip tai atsilieps mažiau ekonomiškai išsivysčiusiose regionuose veikiančių apygardų ir apylinkių teismų krūviams. Įvertindami netolygų Lietuvos regionų ekonominę išsivystymą ir kylančių ginčų teisinių santykių pobūdį, pažymime, kad ginčo ieškinio suma visapusiškai neatskleidžia tikrojo teisme nagrinėjamo ginčo sudėtingumo.	Neatsižvelgta. Argumentai dėl siūlomos sumos, taip pat pat siūlomų pakeitimų įtaka apylinkių ir apygardų teismų darbo krūviams pateikta Įstatymų projektų aiškinamajame rašte. Kartu pastebėtina, kad labiausiai ekonomiškai išsivysčiusio Vilniaus regiono teritorijoje veikiančio Vilniaus apygardos teismo darbo krūvis mažėtų dar labiau – apie 12 proc. Nors, kaip ir nurodyta išvadoje, ginčo ieškinio suma visapusiškai neatskleidžia tikrojo teisme nagrinėjamo ginčo sudėtingumo, pastebėtina, kad, kaip nurodė teismų atstovai, praktikoje bylinėjimasis dėl didesnių ieškinio sumų būna ilgesnis ir sudėtingesnis, nes šalys linkusios aktyviau ginti savo poziciją.

	<p>4. Nėra aišku, apie kokias įrodymų kategorijas yra kalbama CPK projekto 8 straipsnyje. Pažymime, kad Civilinio proceso kodekse žodis „kategorija“ vartojamas tik apibūdinti bylų tipus.</p> <p>5. Siekiant užtikrinti teisinio reguliavimo nuoseklumą, atkreipiame dėmesį į tai, kad civilinėje teisėje daikto teisinį statusą ir jo valdymą apibrėžia teisės, todėl CK projekto 6 straipsniu keičiamo Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.66 straipsnio 3 dalyje žodis „galimybės“ keistinas žodžiu „teisės“. Sistemškai vertinant, Civiliniame kodekse žodis „galimybės“ siejamas su objektyviu galimumu, o ne teise ar jos įgyvendinimu.</p> <p>6. Atsižvelgiant į tai, kad siūloma Civilinio kodekso 3.76¹ straipsnio 2 dalyje nustatyti, jog notaro tvirtinamoje sutartyje dėl gyvenimo skyrium pasekmių turi būti aptartas sutuoktinių vienas kito išlaikymo klausimas, siūlytume įvertinti, ar nebūtų tikslinga šiais aspektais patikslinti ir Civilinio kodekso 3.78 straipsnį „Sutuoktinių tarpusavio išlaikymas“.</p>	<p>Neatsižvelgta. Žodis „kategorija“ šiame kontekste vartojamas siekiant apibendrinti vienuolius įrodymus, kuriuos prašoma išreikšauti (pavyzdžiui, prašoma pateikti finansinės atskaitomybės dokumentus).</p> <p>Neatsižvelgta. Kadangi iš esmės analogiškos formulotės vartojamos galiojančio CPK 275 straipsnio 2 dalyje, manytina, kad ši sąvoka galėtų būti vartojama ir Civilinio kodekso (toliau – CK) 3.66 straipsnio 3 dalyje nesukeliant teisinių neaiškumų dėl jos turinio.</p> <p>Neatsižvelgta. Galiojančios CK 3.78 straipsnio nuostatos dėl sutuoktinių tarpusavio išlaikymo tvirtinant gyvenimą skyrium taikomos tik tokiais atvejais, kai išlaikymo klausimai nenustatyti sutuoktinių sudarytoje sutartyje (žr. šio straipsnio 1 dalį). Pagal Teisingumo ministerijos siūlomas naujas CK 3.76¹ straipsnio nuostatas sutuoktiniai separacijos bendru sutarimu atveju tarpusavio išlaikymo klausimus aptars sutartyje dėl gyvenimo skyrium pasekmių, kurią tvirtindamas notaras, be kita ko, turės įvertinti ir tai, ar tokios sutarties nuostatos dėl sutuoktinių tarpusavio išlaikymo iš esmės nepažeidžia vieno iš sutuoktinių teisių ir (ar) teisėtų interesų. Atsižvelgiant į tai, laikomės nuomonės, kad CK 3.78 straipsnio tikslinimas įtraukiant čia ir tokius atvejus, kai gyvenimas skyriumi tvirtinamas notarine tvarka, netikslingas.</p>
	<p><i>Dėl susijusių aspektų:</i> 1. Atkreipiame dėmesį į tai, kad nei teikime Vyriausybei, nei Projektų aiškinamajame rašte nėra pateikiama informacijos apie notarams pavedamų naujų funkcijų apmokėjimą ir galimas šių</p>	<p>Atsižvelgta iš dalies. Notarams perdavus santuokos nutraukimo abiejų sutuoktinių bendru sutikimu tvirtinimą, už sandorio dėl santuokos nutraukimo pasekmių tvirtinimą bus imamas</p>

	<p>notarinių veiksmų atlikimo kainas. Šiuo metu galiojantis teisinis reglamentavimas nenumato žyminio mokesčio už santuokos nutraukimo pasekmių sutarties ar gyvenimo skyrium patvirtinimą, leidimo dėl nekilnojamojo daikto, kuris yra šeimos turtas, sandorių sudarymo išdavimą. Šiuo aspektu būtina įvertinti pažeidžiamų socialinių grupių asmenų galimybes atlikti teisinius veiksmus (pvz., smurto artimoje aplinkoje aukos, socialiai remtini asmenys ir pan.).</p>	<p>notarinis atlyginimas. Konkretų atlyginimo dydį, vadovaujantis Notariato įstatymo 19 straipsniu, atsižvelgdamas į šio įstatymo 19¹ straipsnyje nurodytus notarų atlyginimo dydžių (įkainių) nustatymo kriterijus ir suderinęs su finansų ministru, tvirtins teisingumo ministras. Konkretūs įkainiai bus tvirtinami, kai bus pritarta siūlomiems CK pakeitimams. Bet kuriuo atveju planuojama, kad tai bus fiksuota, nuo dalijamo sutuoktinių turto vertės nepriklausanti suma, kurios dydis leis užtikrinti šios paslaugos prieinamumą visiems asmenims. Prireikus atskiroms asmenų grupėms, pavyzdžiui, neįgaliesiems, bus numatytos notarinių įkainių nuolaidos, kurių taikymo galimybė yra numatyta jau dabar. Be to, 2020 m. birželio 26 d. Seimas pritarė Teisingumo ministerijos inicijuotiems Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymo pakeitimams, pagal kuriuos rengiant sutartį dėl santuokos nutraukimo pasekmių sutuoktiniai galės pasinaudoti pirmine valstybės garantuojama teisine pagalba. Kartu pastebėtina, kad santuokos nutraukimą abiejų sutuoktinių bendru sutikimu perkėlus iš teismų pas notarų, skyrybų procesas bus mažiau formalizuotas, paprastesnis, lankstesnis, todėl atitinkamai galimai mažės teisinio atstovavimo šioje srityje poreikis, o tai leis atpiginti skyrybų procesą.</p>
	<p>2. Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo 3 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad teisėkūros principai išreiškia tam tikrus <i>imperatyvius reikalavimus, keliamus teisėkūroje dalyvaujantiems subjektams</i>, siekiant sukurti vientisą, nuoseklią, darnią ir veiksmingą teisės sistemą. Šio įstatymo 3 straipsnio 2 dalies 4, 5 ir 6 punktuose nustatyta, kad teisėkūroje vadovaujamasi – atvirumu ir skaidrumo principu, reiškančiu, kad teisėkūra turi būti vieša, su bendraisiais interesais susiję teisėkūros sprendimai negali būti priimami <i>visuomenai nežinant ir neturint galimybių dalyvauti</i>, valstybės politikos tikslai,</p>	<p>Neatsižvelgta. Pažymėtina, kad Kauno apylinkės teismo Kauno rūmų teisėjų ir Apylinkių teismų teisėjų sąjungos raštuose pateiktos pastabos buvo tinkamai įvertintos, jų pagrindu iš esmės peržiūrėtas ir patikslintas Įstatymų projektų aiškinamasis raštas, papildant jį naujais, statistiniais duomenimis pagrįstais argumentais dėl poreikio perskirstyti apylinkių ir apygardų teismams tenkančią darbo krūvį, kartu įtraukiant detalesnius paskaičiavimus dėl labai nežymaus siūlomų pakeitimų poveikio apylinkių teismų</p>

	<p>teisinio reguliavimo poreikis ir teisėkūroje dalyvaujantys subjektai turi būti žinomi, <i>visuomenei ir interesų grupėms sudarytos sąlygos teikti pasiūlymus dėl teisinio reguliavimo visose teisėkūros stadijose</i>, taip pat turi būti žinomi teisės aktų projektų rengimą inicijavę, teisės aktų projektus parengę, numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimą atlikę subjektai ir teisinio reguliavimo stebėseną atliekantys subjektai; efektyvumo principu, reiškiančiu, kad rengiant teisės akto projektą turi būti įvertinamos visos galimos teisinio reguliavimo alternatyvos ir pasirenkama geriausia iš jų, teisės akte turi būti įtvirtinamos veiksmingiausiai ir ekonomiškiausiai teisinio reguliavimo tikslą leisiančios pasiekti priemonės, turi būti skelbiami ir įvertinami dėl teisinio reguliavimo gauti pasiūlymai, o teisėkūros veiksmams atliekami per protingus terminus; aiškumo principu, reiškiančiu, kad teisės aktuose nustatytas teisinis reguliavimas turi būti logiškas, nuoseklus, glaustas, suprantamas, tikslus, aiškus ir nedviprasmiškas. NAGRINĖJAMU ATVEJU, Projektų rengėjams nepateikus derinimo pažymoje atsakymų į Kauno apylinkės teismo Kauno rūmų teisėjų ir Apylinkių teismų teisėjų sąjungos raštuose pateiktus argumentus būtų pažeisti minėti teisėkūros principai.</p>	<p>darbo krūviui. Atsižvelgiant į tai, atskiros derinimo pažymos teikimas dėl minėtų pastabų nebuvo ir šiame etape taip pat nėra tikslingas. Be to, Įstatymų projektai suderinti su Teisėjų taryba, kuri yra vykdomoji visų grandžių teismų savivaldos institucija. Kartu pastebėtina, kad Įstatymų projektai nustatyta tvarka buvo viešai derinami su visomis suinteresuotomis institucijomis, todėl išvadoje nurodyti teisėkūros principai nebuvo pažeisti.</p>
<p>Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijos Viešojo valdymo grupės 2020-06-18 pažyma Nr. NV-1697</p>	<p>Įvertinę projektus pagal kompetenciją, atkreipiamė dėmesį į tai, kad, kaip yra siūloma, perduodant notarams dalį apylinkių teismų funkcijų (pvz. santuokos nutraukimą atitinkamais atvejais ir kt.) turėtų būti įvertintas (pagrįstas aiškinamajame rašte) asmenų patiriamas dėl šio įstatymų pakeitimo finansinis poveikis. Pvz. pagal galiojančias CPK normas už prašymus nutraukti santuoką bendru sutikimu žyminis mokestis nėra imamas, tačiau, perdavus šią funkciją notarams, atsirastų poreikis atitinkamais atvejais apmokėti notaro paslaugas. Analogiškai reiktų įvertinti ir kitų siūlomų perduoti notarams funkcijų finansinį poveikį asmenims.</p>	<p>Atsižvelgta iš dalies. Žr. dėl iš esmės analogiškų Teisės grupės pastabų šioje lentelėje pateiktus paaiškinimus.</p>

TEISĖJŲ TARYBA

L. Sapiegos g. 15, LT-10312 Vilnius, tel. (8 5) 251 4188, faks. (8 5) 268 5187

Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijai
(teikiama per TAIS)
El. p.: rastine@tm.lt, jolita.slikiene@tm.lt

2020-03-25 Nr. 36P-54-(7.1.10)
2020-02-25 pranešimą

DĖL SIŪLYMO PAKEISTI LIETUVOS RESPUBLIKOS CIVILINIO PROCESO KODEKSO 27 STRAIPSNIO 1 PUNKTĄ

Teisėjų taryba gavo Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos parengtą Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 3, 27, 35, 80, 82, 83, 115, 162², 199, 284, 515, 577, 801 straipsnių pakeitimo, LX skyriaus Ketvirtąjo, Penktojo, Šeštojo skirsnių pavadinimų pakeitimo ir Kodekso papildymo 799¹ straipsniu įstatymo projektą Nr. 20-2545 (toliau – įstatymo projektas Nr. 20-2545) išvadoms pateikti. Įstatymo projektu Nr. 20-2545, be kita ko, siūloma pakeisti Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – CPK) 27 straipsnio 1 punkte įtvirtintą bylų rūšinio teisingumo taisyklę, numatant nuo 40 000 eurų iki 100 000 eurų padidinti ieškinio sumą, nuo kurios civilinės bylos pirmąja instancija priskiriamos nagrinėti apygardų teismams.

Siūlomas CPK 27 straipsnio 1 punkto pakeitimas buvo svarstytas teismų bendruomenėje, nuomos dėl siūlomo naujo teisinio reguliavimo pakeitimo pateikė Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, apygardų teismai, apylinkių teismai bei apylinkių teismų teisėjus vienijanti asociacija „Apylinkių teismų teisėjų sąjunga“.

Teisėjų taryba, išnagrinėjusi įstatymo projekte Nr. 20-2545 teikiamą siūlymą pakeisti CPK 27 straipsnio 1 punktą bei įvertinusi teismų bendruomenės pateiktas nuomones, pagal kompetenciją teikia pastabas ir pasiūlymus dėl siūlomo naujo teisinio reguliavimo ir jo įgyvendinimo priemonių bei pasekmių.

Palaikydama CPK 27 straipsnio 1 punkto pakeitimo projekto rengėjų siekį trumpinti civilinių bylų nagrinėjimo pirmąja instancija apygardų teismuose trukmę, Teisėjų taryba pažymi, kad, vadovaujantis Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo 3 straipsniu, teisės aktai *inter alia* turi atitikti tikslingumo ir efektyvumo principus. Taigi, dėl proceso įstatymų pakeitimų turi būti sprendžiama išsamiai bei sistemaiškai išanalizavus visus veiksnius, turinčius įtakos civilinio proceso veiksmingumui, galimas naujo teisinio reguliavimo pasekmes, poveikį teismų sistemai bei teismų kasdieniniam darbui bei jų veiklos organizavimui. Atkreiptinas dėmesys, kad Konsultacinė Europos teisėjų taryba nuomonėje Nr. 11 (2008) dėl teismų sprendimų kokybės, aptardama teismų sprendimų kokybės veiksnius, nurodė, kad teismų sprendimai pirmiausia grindžiami įstatymų leidžiamosios valdžios priimtais įstatymais. Šie teisės šaltiniai ne tik nustato teismų sistemos klientų teises ir veikas, bet ir teismų sprendimų priėmimo procesą. Taigi, įstatymų leidžiamosios valdžios pasirinkimas daro įtaką teismuose nagrinėjamų bylų pobūdžiui ir apimčiai bei jų nagrinėjimo procesui. Teismų sprendimų kokybę gali paveikti ir pernelyg dažnos įstatymų pataisos, netinkami įstatymų projektai ar įstatymų turinio netikslumai ir teismo proceso trūkumai. Todėl valstybių parlamentai turėtų tinkamai įvertinti ir kontroliuoti galiojančių teisės aktų ir įstatymų projektų poveikį teismų sistemai (11, 12 punktai).

Dėl bylų nagrinėjimo trukmių

Galiojančios redakcijos CPK 27 straipsnio 1 punkte nustatyta, kad apygardos teismai, kaip pirmosios instancijos teismai, nagrinėja civilines bylas, kuriose ieškinio suma didesnė kaip 40 000 eurų, išskyrus šeimos ir darbo teisinių santykių bylas ir bylas dėl neturtinės žalos atlyginimo.

LIETUVOS
TEISMAI

[statymo projektu Nr. 20-2545 siūloma ieškinio sumą, nuo kurios civilinės bylos pirmąją instanciją būtų priskiriamos nagrinėti apygardų teismams, padidinti nuo 40 000 eurų iki 100 000 eurų. Įstatymo projekto Nr. 20-2545 aiškinamajame rašte nurodoma, jog šio projekto parengimą paskatino susiklosčiusi faktinė situacija, kai civilinės bylos pirmąją instanciją apygardų teismuose yra nagrinėjamos žymiai lėčiau nei apylinkių teismuose. Siūlomas CPK 27 straipsnio 1 punkto pakeitimas leistų paspartinti šių bylų nagrinėjimą tiek pirmąją, tiek apeliacinę instanciją.

Bylų nagrinėjimo teismuose trukmė yra laikotarpis nuo inicijuojančio bylą procesinio šalies dokumento pateikimo teismui iki baigiamojo teismo procesinio sprendimo priėmimo, per kurį teisme yra išnagrinėjama konkreči byla. Nacionalinės teismų administracijos duomenimis, pagal bendrąsias ginčo teisenos taisykles apylinkių teismuose civilinės bylos 2019 m. vidutiniškai išnagrinėtos per 95 dienas, 2018 m. – 92, 2017 m. – 91; apygardų teismuose pirmąją instanciją – per 231 dieną (2019 m.), 2018 m. – 292, 2017 m. – 279.

Pažymėtina, kad aiškinamajame rašte nėra išanalizuota ir įvertinta, dėl kokių priežasčių civilinių bylų pirmąją instanciją nagrinėjimo trukmė apygardų teismuose yra esmingai ilgesnė už apylinkių teismų, todėl nėra aišku, ar siūlomas CPK 27 straipsnio 1 punkto pakeitimas paspartins, ir jei taip – kokia apimtimi, civilinių bylų išnagrinėjimo greitį. Atkreiptinas dėmesys, kad bylų nagrinėjimo teismuose trukmei (greičiui) įtakos turi daug veiksnių: teisme gaunamų naujų bylų ir dirbančių teisėjų, kurie šias bylas nagrinėja, skaičius (teisėjo darbo krūvis), bylos rūšis ar jos tipas bei sudėtingumas, įstatymuose nurodyti atvejai, kai bylos nagrinėjimas turi būti atidedamas (pvz., proceso šalies liga) arba stabdomas (pvz., juridiniam asmeniui iškelta bankroto byla). Apylinkių teismuose nagrinėjamos bylos kai kuriais atvejais yra paprastesnės teisės klausimais, trumpais reglamentuotais proceso terminais (pvz., darbo bylose, bylose dėl daikto valdymo pažeidimų byla turi būti išnagrinėta ne vėliau kaip per 30 dienų nuo dienos, kurią buvo baigta pasirengti bylą nagrinėti teisme (CPK 413, 421 straipsniai); bylose, kuriose priimamas sprendimas už akių), o tai galimai turi įtakos ir bylų išnagrinėjimo terminų statistiniams duomenims. Kita vertus, apylinkių teismuose stebima tendencija, kad, kai ieškinio sumos yra didesnės, proceso šalys aktyviau dalyvauja bylos nagrinėjime, keliama sudėtingesni teisės klausimai, organizuojami žodiniai posėdžiai, o tai lemia ir ilgesnius bylų nagrinėjimo terminus. Todėl bylas dėl ieškinių iki 100 000 eurų priskyrus nagrinėti apylinkių teismams ir dėl to padidėjus teismų darbo krūviams, galimai pailgės civilinių bylų išnagrinėjimo apylinkių teismuose trukmė.

Taigi, neišanalizavus visų veiksnių, lemiančių civilinių bylų nagrinėjimo ginčo teiseną apylinkių teismuose ir apygardų teismuose trukmę, bylų nagrinėjimo pirmąją instanciją apylinkių ir apygardų teismuose statistinių terminų palyginimas *per se* nėra pakankamai objektyvus ir reikšmingas, o koreliacija tarp siūlomo CPK 27 straipsnio 1 punkto pakeitimo ir bylų nagrinėjimo trukmės apygardų teismuose trumpėjimo aiškinamajame rašte nepakankamai pagrįsta.

Atsižvelgiant į tai, Teisėjų tarybos vertinimu, Įstatymo projekto Nr. 20-2545 aiškinamajame rašte trūksta objektyvių duomenų, kurių pagrindu būtų galima daryti išvadą, jog CPK 27 straipsnio 1 punkto pakeitimas leis paspartinti civilinių bylų pirmąją instanciją nagrinėjimo trukmę apygardų teismuose. Šiai išvadai pagrįsti (paneigti) visų pirma reikalinga atlikti išsamią veiksnių (priežasčių), lemiančių bylų nagrinėjimo trukmę, analizę.

Dėl apygardų teismų ir apylinkių teismų darbo krūvių

Įstatymo projekto Nr. 20-2545 aiškinamajame rašte nurodoma, jog siūlomas CPK 27 straipsnio 1 punkto pakeitimas taip pat sumažintų apygardų teismų darbo krūvį nagrinėjant šias bylas, tokiu būdu sukuriant prielaidas spartesniam apygardų teismams priskirtų kitų bylų nagrinėjimui.

Teisėjų tarybos nuomone, nėra aišku, kokiais statistiniais duomenimis remiantis yra grindžiamas poreikis mažinti visų apygardų teismų darbo krūvį nagrinėjant bylas pirmąją instanciją. Siekiant tinkamai įvertinti poreikį keisti šiuo metu galiojančio CPK 27 straipsnio 1 punkte įtvirtintą nuostatą dėl rūšinio teisingumo, turėtų būti išanalizuota ir įvertinta pastarųjų kelerių metų ne tik

apygardų teismų darbo krūvio statistika, bet ir kaip pasikeistų apylinkių teismų darbo krūvio rodikliai įsigaliojus siūlomam pakeitimui.

Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad pastaruoju metu apylinkių teismų teisėjų per didelio darbo krūvio klausimai vis dažniau keliama tiek teismų savivaldoje, tiek viešojoje erdvėje, todėl siūlomas įstatymo pakeitimas, remiantis objektyviais kriterijais neįvertinus jo įtakos apylinkių teismų darbui, sukeltų tik dar didesnę įtampą apylinkių teismuose bei galėtų lemti bylų nagrinėjamo kokybės apylinkių teismuose nepageidaujamus pokyčius. Taigi, bet kokie sprendimai, darantys įtaką teismo darbo krūviui, turėtų būti visapusiškai apsvarstyti ir pagrįsti.

Pažymėtina, kad pagrindinis rodiklis, parodantis teismo (teisėjo) užimtumą, yra darbo krūvis. Darbo krūvis apskaičiuojamas Teisėjų tarybos 2015 m. gegužės 29 d. nutarimu Nr. 13P-79-(7.1.2) patvirtintame Darbo krūvio skaičiavimo teismuose tvarkos apraše nustatyta tvarka, remiantis Lietuvos teismų informacinės sistemos (toliau – LITEKO) duomenimis apie teismuose išnagrinėtas bylas. Vadovaujantis minėto aprašo 2 punktu, darbo krūvių (atlikto darbo kiekio) dydžiai *skirtingų instancijų teismuose* bei tarp bendrosios kompetencijos ir specializuotų teismų *nėra susiję ir lyginami*. Taigi, vertinant darbo krūvių statistinius duomenis, apygardų teismų darbo krūvio rodikliai gali būti lyginami tik tarp šių teismų tarpusavyje, o apylinkių teismų – tik tarp apylinkių teismų, taip pat palyginant teismų rodiklius su apskaičiuotu vidutiniu darbo krūvio rodikliu atitinkamos instancijos teismuose.

LITEKO statistiniais duomenimis, apygardų teismų darbo krūvis nagrinėjant bylas pirmąją instanciją 2017–2019 m. laikotarpiu mažėjo. Didžiausias darbo krūvis buvo Vilniaus apygardos teisme (2017 m. – 10,39, 2018 m. – 9,42, 2019 m. – 9,22) ir Kauno apygardos teisme (2017 m. – 8,48, 2018 m. – 7,82, 2019 m. – 6,98). Mažiausias – Panevėžio apygardos teisme (2017 m. – 5,19, 2018 m. – 5,22, 2019 m. – 4,76) ir Šiaulių apygardos teisme (2017 m. – 6,64, 2018 m. – 6,21, 2019 m. – 5,63). Darbo krūvio vidurkis apygardų teismuose nagrinėjant bylas pirmąją instanciją: 2019 m. – 7,42, 2018 m. – 7,92, 2017 m. – 8,33. Taigi, 2017–2019 m. laikotarpiu darbo krūvis apygardos teismuose viršijo apygardų teismų vidurkį tik viename apygardos teisme (Vilniaus apygardos teisme), kai tuo tarpu kituose apygardų teismuose darbo krūvis nesiekė apygardų teismų darbo krūvio vidurkio.

Darbo krūvis apygardų teismuose nagrinėjant bylas apeliacine instancija 2017–2019 m. laikotarpiu buvo didžiausias Kauno apygardos teisme, o darbo krūvis Vilniaus apygardos teisme tik nežymiai viršijo 2018 ir 2019 m. apygardų teismų darbo krūvio vidurkius (2018 m. + 0,59, 2019 m. + 0,62). Atkreiptinas dėmesys, kad realų darbo krūvį teisme parodo darbo krūviai nagrinėjant bylas tiek pirmąją instanciją, tiek ir apeliacine instancija. Todėl duomenys apie darbo krūvį turėtų būti vertinami ir analizuojami sistemaiškai. Pažymėtina, kad 2017–2018 m. didžiausias darbo krūvis, nagrinėjant bylas pirmąją ir apeliacine instancija, lyginant statistinius duomenis visų apygardų teismų kontekste, buvo Kauno apygardos teisme, o 2019 m. situacija pakito ir didžiausias darbo krūvis tapo Vilniaus apygardos teisme. Taigi, 2017–2019 m. laikotarpiu didžiausi darbo krūviai iš esmės buvo tik dviejuose apygardų teismuose – Vilniaus ir Kauno.

Remiantis LITEKO statistiniais duomenimis, 2018–2019 m. laikotarpiu daugiau nei pusėje apylinkių teismuose darbo krūviai viršijo apylinkių teismų darbo krūvio rodiklius (2018 m. – 6 iš 12 teismų, 2019 m. – 5 teismuose). Apylinkių teismų darbo krūvio vidurkis 2018 m. buvo 39,83, 2019 m. – 36,70. Vidurkius viršijo, pavyzdžiui, Vilniaus miesto apylinkės teismas, kurio darbo krūvis 2018 m. buvo 41,95, 2019 m. – 40,42; Vilniaus regiono apylinkės teismas, kurio darbo krūvis 2018 m. buvo 43,12, 2019 m. – 38,43; Kauno apylinkės teismas, kurio darbo krūvis 2018 m. buvo 41,11, 2019 m. – 39,82; Marijampolės apylinkės teismas, kurio darbo krūvis 2018 m. buvo 46,40, 2019 m. – 38,75.

Pastebėtina, kad bylos dėl didelių ieškinių sumų dažniausiai kyla tarp verslo subjektų, kurių koncentracija yra didžiausiose Lietuvos miestuose. Taigi, padidinus ieškinių sumą iki 100 000 eurų, didžioji dauguma bylų būtų nagrinėjamos didžiųjų miestų apylinkės teismuose (pvz., Vilniaus miesto apylinkės, Vilniaus regiono, Kauno apylinkės), kurių darbo krūvis ir taip yra labai didelis.

Atsižvelgiant į tai, Teisėjų tarybos vertinimu, tikėtina, kad greitesnio šių bylų nagrinėjimo dėl padidėjusio apylinkių teismų darbo krūvio nebūtų pasiekta.

Taip pat reikėtų įvertinti, ar siūlomas CPK 27 straipsnio 1 punkto pakeitimas nepadidintų apygardų teismų, kaip apeliacinės instancijos teismų, darbo krūvio. Dėl civilinių bylų nagrinėjimo specifikos procese yra priimama nemažai tarpinių procesinių sprendimų, kurių dauguma yra skundžiami apeliacinės instancijos teismui. Todėl apylinkių teismams šias bylas nagrinėjant pirmąją instanciją ir bylos šalims teikiant atskiruosius ir/ar apeliacinius skundus dėl pirmosios instancijos priimtų tiek tarpinių, tiek galutinių procesinių sprendimų, apygardų teismų, kaip apeliacinės instancijos teismų, darbo krūvis galimai žymiai išaugtų. Taigi, siūlomas CPK pakeitimas nepasiektų iškelto tikslo – sumažinti apygardų teismų darbo krūvį, bet priešingai, galimai sukeltų atvirkštinę reakciją – padidintų apygardų teismų, kaip apeliacinės instancijos teismų, darbo krūvį, o tai, tikėtina, lemtų bylų nagrinėjimo kokybės rodiklių nepageidaujamus pokyčius.

Atsižvelgiant į tai, Teisėjų tarybos vertinimu, tik atlikus išsamią apylinkių ir apygardų teismų 2017–2019 m. statistinių duomenų (darbo krūvių ir kaip CPK 27 straipsnio 1 punkto pakeitimas paveiktų darbo krūvio rodiklių pasikeitimus apygardų teismuose ir apylinkių teismuose) analizę, galima būtų svarstyti dėl CPK 27 straipsnio 1 dalies pakeitimo tikslingumo.

Dėl siūlomo ieškinio sumos dydžio

Aiškinamajame rašte nurodoma, kad, išaugus šalies ekonomikai, didėjant prekių ir paslaugų kainoms bei kylant vidutiniam darbo užmokesčiui, tikslinga peržiūrėti CPK 27 straipsnio 1 punkte nustatytą ginčo sumą, lemiančią bylų teisingumą apygardų teismams, ir spręsti dėl jos padidinimo. Kartu pažymima, kad ginčai paprastai vyksta dėl teisės, o ne dėl konkrečios sumos, taigi, ieškinio suma daugeliu atvejų neatspindi ginčo sudėtingumo ir kompleksiskumo, kuris suponuotų poreikį jį nagrinėti aukštesnės instancijos teismuose.

Teisėjų taryba, iš esmės pritardama argumentams, kad ieškinio sumos dydis savaime nelemia bylos sudėtingumo, ir kad išaugusi šalies ekonomika, padidėjusios prekių ir paslaugų kainos bei kylantis vidutinis darbo užmokestis sudaro prielaidas padidinti ieškinio sumos minimalią ribą, atkreipia dėmesį į šiuos svarbius aspektus.

2014 m. spalio 16 d. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso pakeitimo įstatymo Nr. XII-1241 1 straipsnyje įstatymo leidėjas buvo įtvirtinęs 43 500 eurų ieškinio sumą, o 2016 m. lapkričio 8 d. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso pakeitimo įstatymo Nr. XII-2751 ją sumažino iki šiuo metu numatyto 40 000 eurų dydžio. Taigi, atsižvelgiant į tai, kad aiškinamajame rašte nepateikta jokių konkrečių ekonomikos augimą, darbo užmokesčio ar kainų didėjimą patvirtinančių statistinių duomenų, nėra aišku, kuo grindžiamas poreikis praėjus tik 3 metams po ieškinio sumos sumažinimo ją žymiai padidinti.

Antra, pastebėtina, kad praktikoje civilinių bylų nagrinėjimas ginčo teisenos tvarka, esant didesnei ieškinio sumai, iš esmės visada užtrunka ilgesnį laikotarpį, negu bylų, kuriose ginčijama mažesnė pinigine suma, nagrinėjimas. Kuo didesnė ieškinio suma, tuo šalys intensyviau įgyvendina įrodinėjimo pareigą, nustatytą CPK 12 straipsnyje, įrodinėjant ieškinio (priešieškinio) pagrindą sudarančias aplinkybes, keliami sudėtingesni teisės klausimai. Dėl šių priežasčių bylos nagrinėjimas trunka žymiai ilgiau nei, pavyzdžiui, bylų nagrinėjimas dokumentinio proceso tvarka, dėl teismo įsakymo išdavimo, ypatingosios teisenos tvarka ar bylose, kuriose ginčas yra dėl nedidelių sumų priteisimo (iki 2 000 eurų). Taigi, nesant atliktos civilinių bylų, kurių ieškinio suma nuo 40 000 eurų iki 100 000 eurų, sudėtingumo analizės, nėra pagrindo daryti išvadą, kad šios bylos nėra sudėtingos teisine prasme ir kompleksiškos, o tai nulemia poreikį jas nagrinėti aukštesnės instancijos teismuose.

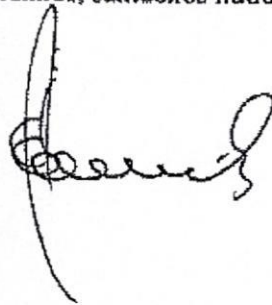
Taip pat turėtų būti išanalizuota ir įvertinta Europos Sąjungos valstybių narių praktika, t. y. teismuose taikytina ieškinų riba, nuo kurios bylos tampa teisingos aukštesnės instancijos teismui. Pvz., Rumunija ir Vengrija turi ieškinų ribas perkopiančias 40 000 eurų, o daugelyje kitų valstybių

ieškinio riba yra dar žemesnė nei 40 000 eurų (Lenkija - apie 17 000 eurų, Malta - 15 000 eurų, Liuksemburgas ir Prancūzija - 10 000 eurų).

Taigi, Teisėjų tarybos vertinimu, tik išanalizavus minėtų bylų sudėtingumą ir įvertinus Europos Sąjungos valstybių praktiką, galima būtų spręsti dėl CPK 27 straipsnio 1 dalyje nustatytos ginčo sumos padidinimo iki tam tikros sumos.

Apibendrinant, Teisėjų tarybos vertinimu, nesant pakankamai objektyvių duomenų, pagrindžiančių teigiamą poveikį teismų sistemai, Įstatymo projekto Nr. 20-2545 siūlymui dėl CPK 27 straipsnio 1 punkto pakeitimo nepritartina. Siūlytina apsvarstyti galimybę šio rūšinio teisingumo pakeitimą spręsti vienu metu ir kompleksiskai su kitomis Teisingumo ministerijos teisėkūros iniciatyvomis, kuriomis siekiama spręsti teismų darbo krūvių problemas, o būtent, teismams nebūdingų funkcijų mažinimu, perduodant tam tikrus klausimus spręsti neteisminėms institucijoms, pvz., teismo leidimus, santuokos nutraukimą bendru sutarimu, teismo įsakymus.

Pirmininkas

Algimantas Valantinas

Vaida Struckienė, tel. (8 5) 251 4125, el. p. vaida.struckiene@teismai.lt

(originalas siunčiamas nebus)

NACIONALINĖ TEISMŲ ADMINISTRACIJA

Budžetinė įstaiga, L. Sapiegos g. 15, LT-10312 Vilnius, tel. (8 5) 268 5186, faks. (8 5) 268 5187, el. p. info@teismai.lt.
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188724424

Lietuvos Aukščiausiajam Teismui

2020-03-06

Nr. 4R-406-(6.15)

Lietuvos apeliaciniam teismui

Apygardų teismams

Apylinkių teismams

Apylinkių teismų teisėjų sąjungai

El. p. apylinkiu@gmail.com

Lietuvos Respublikos teisėjų asociacijai

El. paštas. r.gadliauskas@lvat.lt

DĖL APYGARDŲ TEISMŲ TEISINGUMO PAGAL LIETUVOS RESPUBLIKOS CIVILINIO PROCESO KODEKSO 27 STRAIPSNIO 1 PUNKTĄ KEITIMO

Teisėjų tarybos pavedimu svarstant klausimą dėl apylinkių ir apygardų teismų darbo krūvio netolygumo problemų sprendimo galimų priemonių, Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija 2020 m. vasario 25 d. pateikė Teisėjų tarybai ir Nacionalinei teismų administracijai (toliau – Administracija) derinti Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – CPK) pakeitimo įstatymo projektą (toliau – Įstatymo projektas), kuriuo, be kita ko, siūloma pakeisti CPK 27 straipsnio 1 punkte įtvirtintą bylų teisingumo apygardų teismams pirmąją instanciją taisyklę – nuo 40 000 eurų iki 100 000 eurų padidinti ieškinio sumos, nuo kurios civilinės bylos pirmąją instanciją priskiriamos nagrinėti apygardų teismams, ribą (pridedama). Įstatymo projektas įtrauktas į Teisingumo ministerijos parengtą įstatymų projektų paketą, pateiktą derinti suinteresuotoms institucijoms Teisės aktų informacinėje sistemoje (projekto Nr. 20-2545).

Įstatymo projekto aiškinamajame rašte nurodoma, kad toks CPK 27 straipsnio 1 punkto pakeitimas leistų paspartinti šių bylų nagrinėjimą tiek pirmąją, tiek apeliacinę instanciją, taip pat sumažinti apygardų teismų darbo krūvį nagrinėjant šias bylas, tokiu būdu sukuriant prielaidas spartesniam kitų apygardų teismams priskirtų bylų nagrinėjimui (pridedama). Teisingumo ministerija, remdamasi iš Lietuvos teismų informacinės sistemos Administracijos pateiktais duomenimis, nurodo, kad per 2018 metus apygardų teismai ginčo teiseną pirmąją instanciją išnagrinėjo 375 civilines bylas, kurių ieškinio suma buvo nuo 40 000 eurų iki 100 000 eurų. Skaičiuojant pagal 2018 metų statistinius duomenis, pritarus siūlomoms CPK 27 straipsnio pakeitimams, Vilniaus apygardos teismo pirmąją instanciją nagrinėjamų civilinių bylų (neįtraukiant į šį skaičių juridinių asmenų bankroto ir restruktūrizavimo bylų) skaičius sumažėtų apie 16 procentų. Taip pat Teisingumo ministerija pastebi, kad CPK 27 straipsnio 1 punkte numatyta ieškinio suma, kurią pasiekus civilinės bylos pirmąją instanciją tampa teisingos apygardų teismams, paskutinį kartą buvo didinta tik 2011 m. spalio 1 d., kai nuo 2003 m. galiojusi 100 000 litų (arba 28 962 eurų) riba buvo padidinta iki 150 000 litų (arba 43 443 eurų). Atsižvelgiant į per šį laikotarpį išaugusią šalies ekonomiką, vidutinio darbo užmokesčio, prekių ir paslaugų kainų augimo rodiklius, ieškinio sumos didinimas yra tikslingas ir savalaikis. Kartu pažymėta, kad ginčai paprastai vyksta dėl teisės, o ne dėl konkrečios sumos, taigi, ieškinio suma daugeliu atvejų neatspindi ginčo sudėtingumo ir kompleksiskumo, kuris suponuotų poreikį jį nagrinėti aukštesnės instancijos teismuose.

LIETUVOS
TEISMAI

Administracija, atsižvelgdama į tai, kad Teisingumo ministerija Įstatymo projekte remiasi tik 2018 metų statistiniais duomenimis, be to nenurodo tokių bylų pasiskirstymo pagal apygardų teismus, teikia šiuos papildomus statistinius duomenis:

2018-2019 m. ginčo teiseną išnagrinėtų civilinių bylų, kurių ieškinių suma buvo nuo 40 000 eurų, skaičius pagal atitinkamą apygardos teismą:

Apygardų teismuose ginčo teiseną 2018-2019 m. išnagrinėtų bylų ieškinių sumos												
Teismas	Išnagrinėta bylų ginčo teiseną		Ieškinių suma nuo 40 tūkst.		Ieškinių suma nuo 40 iki 100 tūkst.		Ieškinių suma nuo 100 iki 150 tūkst.		Ieškinių suma nuo 150 iki 200 tūkst.		Ieškinių suma nuo 200 tūkst.	
	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019
Vilniaus apygardos teismas	1416	1514	744	721	347	342	93	102	56	69	248	208
Kauno apygardos teismas	519	601	250	271	123	130	40	40	24	23	63	78
Klaipėdos apygardos teismas	293	362	4	44	3	20		10	1	4		10
Šiaulių apygardos teismas	199	208	88	77	46	39	14	12	7	4	21	22
Panevėžio apygardos teismas	125	145	31	28	18	15	8	3	1	1	4	9
Iš viso	2552	2830	1117	1141	537	546	155	167	89	101	336	327

Priėmus Įstatymo projektu siūlomą ieškinių sumos padidinimą iki 100 000 eurų, prognozuotina, kad apygardų teismų darbo krūviai mažėtų, o atitinkamos apygardos veiklos teritorijoje veikiančių apylinkių teismų darbo krūviai, manytina, kad didėtų tik nežymiai, nes tokios bylos pasiskirstytų tarp apylinkių teismų pagal CPK nustatytas teisingumo taisykles.

Taip pat pažymėtina, kad siekiant sumažinti teismų, ypač apylinkių teismų, darbo krūvį, kompleksškai sprendžiama ir dėl kitų procesinių įstatymų pakeitimų. Teisingumo ministras Teisėjų tarybos 2020 m. vasario 28 d. posėdyje pristatė Lietuvos Respublikos Seimui pateiktus įstatymų projektus dėl teismų krūvio optimizavimo. Siūloma didžiąją dalį administracinių nusižengimų bylų perduoti nagrinėti protokolus surašiusioms institucijoms. Dabar apylinkių teismai pirma instancija išnagrinėja apie 14 tūkst. administracinių nusižengimų bylų, o įsigaliojus pakeitimams planuojama, kad teismuose jų sumažėtų maždaug apie 70 procentų. Rengiamas teisės akto projektas, kad viešųjų pirkimų ginčus nagrinėtų Viešųjų pirkimų ginčų nagrinėjimo komisija, kuri išspręstų daugumą – nuo 60 iki 90 proc. – tokių ginčų. Nuo š. m. sausio 1 d. įsigaliojo įstatymo pataisos, įteisinančios privalomąją mediaciją šeimos ginčų bylose. Taip pat yra svarstoma dėl teismų leidimų civiliniame procese išdavimo, santuokos nutraukimo bendru sutarimu procedūrų perdavimo notarams, teismo įsakymų – antstoliams.

Atsižvelgiant į trumpą pastabų Įstatymo projektui teikimo terminą, maloniai prašome **iki 2020 m. kovo 10 d.** pateikti motyvuotą nuomonę dėl Įstatymo projekto siūlymo pakeisti CPK 27 straipsnio 1 punktą, padidinant šiame punkte nurodytą ieškinių sumą iki 100 000 eurų.

Atsakymą prašytume pateikti el. paštu vaida.struckiene@teismai.lt, pridėdant atsakymus ir Word formatu.

Dėkojame už bendradarbiavimą.

PRIDEDAMA:

1. Įstatymo projektas Nr. 20-2545, 4 lapai.
2. Įstatymo projekto Nr. 20-2545 aiškinamasis raštas, 8 lapai.

Direktorė

Natalija Kaminskienė

Vaida Struckienė, tel. (8 5) 251 41344, el. p. vaida.struckiene@teismai.lt

(originalas siunčiamas nebus)

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
VIEŠOJO VALDYMO GRUPĖ**

PAŽYMA

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS CIVILINIO KODEKSO (toliau - CK) 3.51, 3.52, 3.53, 3.61, 3.66, 3.67, 3.73, 3.77, 3.79, 3.85, 3.103 IR 5.7 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO, KODEKSO PAPILDYMO 3.54¹, 3.76¹ STRAIPSNIAIS ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS CIVILINĖS BŪKLĖS AKTŲ REGISTRAVIMO ĮSTATYMO (toliau - CBARĮ) NR. XII-2111 13 IR 22 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS NOTARIATO ĮSTATYMO (toliau - NĮ) NR. I-2882 46 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS CIVILINĮ PROCESĄ REGLAMENTUOJANČIŲ EUROPOS SĄJUNGOS IR TARPTAUTINĖS TEISĖS AKTŲ ĮGYVENDINIMO ĮSTATYMO (toliau - ESAIĮ) NR. X-1809 8 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS CIVILINIO PROCESO KODEKSO (toliau - CPK) 27, 35, 80, 82, 86, 115, 162², 199, 284, 515, 577 IR 582 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS JURIDINIŲ ASMENŲ NEMOKUMO ĮSTATYMO (toliau - JANĮ) NR. XIII-2221 29 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO IR LIETUVOS RESPUBLIKOS ADMINISTRACINIŲ BYLŲ TEISENOS ĮSTATYMO (toliau - ABTĮ) NR. VIII-1029 35 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTŲ (toliau kartu – Projektai)

(TAP NR. TAP-20-1095; TAIS NR. 20- 4498(2))

Nr.
Vilnius

Projektų rengėja: Teisingumo ministerija

Projektų tikslas: sumažinti apylinkių teismų darbo nagrinėjant civilines bylas krūvį, atsisakant dalies ne ginčo klausimų sprendimo, efektyviau paskirstyti apylinkių ir apygardų teismams tenkantį darbo krūvį, sukurti prielaidas spartesniam civilinių bylų nagrinėjimui, bylų nagrinėjimo išlaidų mažėjimui, užtikrinti skirtinguose teisės aktuose įtvirtintų procesinių nuostatų tarpusavio suderinamumą.

Dabartinė situacija: Europos Komisijos 2019 paskelbtos ES teisingumo rezultatų suvestinės duomenimis Lietuvos teismai pagal pirmosios instancijos teismuose gaunamų civilinių bylų skaičių yra antroje vietoje ES, ją lenkia tik Rumunija. Tai iš dalies susiję ir su nacionalinio teisinio reguliavimo ypatumais, pirmiausiai, su tam tikrų teisinių klausimų sprendimo priskyrimu teismams – galiojantys įstatymai pareigą kreiptis į teismą nustato ir tokiais atvejais, kai ginčo nėra.

2019 m. apylinkių teismuose išnagrinėtos 155 683 civilinės bylos, iš kurių 60 448 bylos dėl teismo įsakymo išdavimo, 12 025 bylos dėl teismo leidimų nekilnojamojo daikto, kuris yra šeimos turtas, sandoriams sudaryti, jeigu sutuoktiniai (pareiškėjai) turi nepilnamečių vaikų, 7 729 bylos dėl santuokos nutraukimo abiejų sutuoktinių bendru sutikimu - taigi daugiau nei 50 proc. apylinkių teismų išnagrinėtų civilinių bylų sudarė bylos, kuriose teismai nespėdė teisinio ginčo. Tai lemia neracionalų laiko ir finansinių kaštų eikvojimą tiek žmonėms, tiek valstybei bei neprisideda prie efektyvaus teismų sistemos veikimo.

Projektų esmė: Atsižvelgiant į tai, kas aukščiau išdėstyta, parengti CK, CBARĮ, NĮ, ESAIĮ projektai, kuriais dalis apylinkių teismų funkcijų, nesusijusių su teisinio ginčo sprendimu – santuokos nutraukimas ir gyvenimo skyrium sutuoktinių bendru sutikimu patvirtinimas, kai sutuoktiniai neturi

nepilnamečių vaikų, teismo leidimas keisti vedybų sutartį, taip pat teismo leidimas nekilnojamojo daikto, kuris yra šeimos turtas, sandoriams sudaryti – perduodama notarams. Tai leis reikšmingai (apie 10 proc.) sumažinti apylinkių teismų darbo krūvį, padidins jų darbo operatyvumą ir kokybę.

CPK ir JANĮ projektais siekiama spręsti apylinkių ir apygardų teismų krūvio balanso problemą – siūloma dali apygardų teismų pirmąją instanciją nagrinėjamų civilinių bylų perduoti nagrinėti apylinkių teismams, - jie nagrinėtų bylas kur ieškinio suma yra iki 100 000 eurų (šiuo metu - 40 000 eurų). Tai apie 9 proc. sumažintų apygardų teismų darbo krūvį, paspartintų sudėtingesnių bylų nagrinėjimą.

CPK projektu taip pat siekiama civilinio proceso spartos kai kuriais atvejais atsisakant žodinio bylų nagrinėjimo, keičiant jį rašytiniu procesu, taip pat nustatant bendrą taisyklę, kad bylos nagrinėjimą atidėjus, byla nenagrinėjama iš pradžių, o tęsiama nuo to procesinio veiksmo, kurį atlikus nagrinėjimas buvo atidėtas (išskyrus atvejus, kai dalyvaujančių byloje asmenų prašymu byla nagrinėjama iš naujo). Projektu taip pat siekiama užkirsti kelią galimam proceso vilkinimui patikslinant nuostatas dėl galimybės apskusti teismo nutartis dėl procesinių dokumentų trūkumų šalinimo.

Be to, CPK projektu tikslinama nuostata dėl rašytinių įrodymų išreikalavimo iš dalyvaujančių byloje ar kitų asmenų, tikėtina leis pakelti Lietuvos „Doing Business“ reitingą (vertinant mažųjų investuotojų apsaugos ir sutarčių vykdymo rodiklius).

CPK ir ABTĮ projektais taip pat siūloma spręsti Teisėjų tarybos identifiikuotas praktines problemas, susijusias su žyminio mokesčio lengvatos taikymu: pasitaiko atvejų, kai bylos šalis, inicijuoją bylą pateikdama ieškinį ar kitą atitinkamą procesinį dokumentą elektroninių ryšių priemonėmis, tačiau toliau visus kitus procesinius dokumentus teikia bei bylos procesinius dokumentus pageidauja gauti ne elektroninių ryšių priemonėmis, o paštu. Tai lemia poreikį teismui papildomai skaitmeninti bei elektroniniu parašu tvirtinti procesinių dokumentų, kuriuos popierine forma pateikė bylos šalis, inicijavusi bylos iškėlimą bei pasinaudojusi žyminio mokesčio lengvata, skaitmenines kopijas. Be to, bylą inicijavusiai šaliai nepageidaujant procesinius dokumentus gauti elektroninių ryšių priemonėmis, bylą nagrinėjantis teismas paprastai patiria papildomas procesinių dokumentų spausdinimo ir įteikimo išlaidas (įteikiant kitų proceso dalyvių elektroninių ryšių priemonėmis pateiktus bei teismo procesinius dokumentus). Atsižvelgiant į tai siekiama paskatinti proceso dalyvius elektroninių ryšių priemonėmis naudotis viso bylos nagrinėjimo metu, tokiu būdu sukuriant prielaidas efektyvesniam bylų nagrinėjimo išlaidų mažėjimui.

Atsižvelgiant į teismų abejones dėl 2020 m. sausio 1 d. įsigaliosiančių JANĮ nuostatų galimo neigiamo poveikio juridinių asmenų nemokumo bylų nagrinėjimo efektyvumui ir operatyvumui, apygardų teismų krūvio augimui, JANĮ projektu siūloma nustatyti, kad civilinės bylos, kuriose turtinius reikalavimus yra pareiškęs juridinis asmuo, kuriam iškelta nemokumo byla, nebebūtų perduodamos nemokumo bylą nagrinėjančiam teismui, o būtų nagrinėjamos pagal bendras teismingumo taisykles apylinkių ar apygardų teismuose. Tokiu būdu siekiama paspartinti bylų, kuriose turtinius reikalavimus yra pareiškęs juridinis asmuo, kuriam yra iškelta nemokumo byla, nagrinėjimą, kartu sukuriant prielaidas operatyvesniam nemokumo bylų nagrinėjimui apygardų teismuose, tolygesniam krūvio tarp teismų paskirstymui.

Istatymų projektų įgyvendinimas papildomų biudžeto lėšų nepareikalaus.

Derinimas: CK, CBARĮ ir ESAĮ projektai teikti derinti Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai, Prezidento kanceliarijai, Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaigai, Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybai, Teisėjų tarybai, Lietuvos notarų rūmams, Lietuvos advokatūrai ir Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnybai. Projektai patikslinti pagal gautas pastabas.

CPK, JANĮ ir ABTĮ projektai teikti derinti Teisėjų tarybai, Lietuvos advokatūrai, Finansų ministerijai, Lietuvos statistikos departamentui, Užsienio reikalų ministerijai ir Nacionalinei teismų administracijai. Lietuvos statistikos departamentas ir Užsienio reikalų ministerija pastabų neturėjo, Lietuvos advokatūra nustatytais terminais pastabų nepateikė. Projektai patikslinti pagal Teisėjų

tarybos pastabas. Dėl Finansų ministerijos pateiktų pastabų parengta derinimo pažyma (rengėjų pateikti argumentai vertintini kaip pakankami neatsižvelgimui į gautas pastabas).

Atitikimas Vyriausybės programai: Projektais siekiama įgyvendinti Septynioliktosios Vyriausybės programos 224.1 p. – sutrumpinti teismo nagrinėjimo terminus, bei 224.6 p. – visas teismams nebūdingas funkcijas, tiesiogiai nesusijusias su teisingumo vykdymu, perduoti kitoms valstybės institucijoms arba valstybės perduotąsias funkcijas atliekantiems notarams bei antstoliams.

Dalykinio vertinimo išvada: Įvertinę projektus pagal kompetenciją, atkreipiame dėmesį į tai, kad, kaip yra siūloma, perduodant notarams dalį apylinkių teismų funkcijų (pvz. santuokos nutraukimą atitinkamais atvejais ir kt.) turėtų būti įvertintas (pagrįstas aiškinamajame rašte) asmenų patiriamas dėl šio įstatymų pakeitimo finansinis poveikis. Pvz. pagal galiojančias CPK normas už prašymus nutraukti santuoką bendru sutikimu žyminis mokestis nėra imamas, tačiau, perdavus šią funkciją notarams, atsirastų poreikis atitinkamais atvejais apmokėti notaro paslaugas. Analogiškai reiktų įvertinti ir kitų siūlomų perduoti notarams funkcijų finansinį poveikį asmenims.

Siūlome rengėjams taip pat įvertinti Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės pateiktas pastabas projektams.

Siūlome Projektus teikti į **Tarpinstitucinį pasitarimą**.

Patarėjas

Audrius Kasinskas